

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

**Історико-філософський Факультет
Кафедра філософії**

“Рекомендовано”

Вченою радою Історико-філософського
Факультету

протокол № 3 від “23” лютого 2022 р.

Голова Вченої ради

_____ Савельєв В.Л.

**Програма вступного фахового випробування (іспиту) з
Філософії**

для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня

«доктор філософії»

на базі освітнього ступеня

«магістр/спеціаліст»

за освітньо-науковою програмою

«Доктор філософії»

На всі спеціальності
НПУ імені М.П. Драгоманова

Київ – 2022

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (ІСПИТУ)

Вступники на програму підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації для здобуття ступеня доктора філософії PhD усіх спеціальностей НПУ імені М.П. Драгоманова складають письмовий екзамен з дисципліни «Філософія».

Білету розроблені на основі програми для вступників до аспірантури відповідно до правил прийому Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Білету для складання іспиту мають три теоретичні питання.

У вступників мають бути сформовані наступні практичні навички:

- вони мають володіти спеціальною філософською термінологією, категоріально-понятійним апаратом;
- опанувати методику виявлення і аналізу філософської проблематики у власній науковій спеціальності на основі аналізу відповідних текстів;
- удосконалити вміння вести філософський діалог та філософський диспут в цілому;
- розвинути особистісну потребу у проведенні наукових досліджень як подальшій самореалізації;
- ґрунтовно зрозуміти потребу реалізації філософської культури в процесі власної професійної діяльності в обраній науковій спеціальності.

При цьому вступники мають знати наступне:

- специфіку, основну проблематику та функції філософії;
- розуміти філософію як засіб критичного дослідження та вирішення конкретних наукових проблем;
- основні історичні етапи та теоретичні здобутки розвитку світової та української філософії;
- сучасні тенденції у розвитку світової філософської думки;
- основні філософські концепції та теорії.

На основі цих знань у вступників повинні бути сформовані наступні вміння:

- аналізувати особливості та характерні риси філософії як історичної форми світогляду порівняно з іншими;
- порівнювати між собою провідні конкретно-наукові та філософські проблеми;
- ґрунтовно осмислювати проблематику основних історичних етапів розвитку філософської думки;
- аналізувати провідні філософські системи та теорії у контексті власної наукової спеціальності;
- визначати і аналізувати контексти виникнення і розвитку провідних філософських концепцій;
- ґрунтовно опрацьовувати матеріал і проводити критичну роботу з філософськими та іншими науковими текстами.

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ НА ВСТУПНОМУ ФАХОВОМУ ВИПРОБУВАННІ

<i>За шкалою університету</i>	<i>Визначення рівня знань вступника</i>	<i>Характеристика відповідей вступника на питання теоретичного змісту</i>
0-59 бали	<i>Низький (незадовільно)</i>	Вступником не виконано три та більше вимог для отримання найвищого балу та допущені значимі помилки під час відповіді, внаслідок чого вступник прийшов до неправильних висновків або ж висловлював свою позицію апелюючи тільки до власних переконань, а не авторитетних джерел; зміст відповіді демонструє незнання вступником необхідного для подальшої наукової роботи філософського матеріалу. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється вступникам, які не здатні продовжувати навчання або розпочати професійну діяльність після закінчення навчання без додаткових занять за відповідною програмою.
60-69 балів	<i>Задовільний (задовільно)</i>	Вступником не виконано три вимоги для отримання найвищого балу; зміст відповіді, аргументи, висновки відповіді не є правильними чи загально визнаними за відсутності у відповіді доказів і раціональних аргументів на їхню користь. Як правило, оцінка «задовільно» виставляється вступникам, які допустили незначні огріхи у відповідях при складанні іспиту чи при виконанні екзаменаційних завдань, але мають необхідні знання і спроможні з допомогою викладача виправити допущені помилки. Оцінка «задовільно» виставляється вступникам, які за умов ознайомлення із загальними положеннями дисципліни допускають логічні помилки у висвітленні її проблемних аспектів, але при цьому виявляють здатність виправляти допущені помилки за допомогою викладача.
70-89 балів	<i>Достатній (добре)</i>	Вступником не виконано хоча б одну з вимог для отримання найвищого балу, допущені помилки під час наведення аргументації чи посилання на літературу, що впливає на логіку та висновки під час відповіді.
90-100 балів	<i>Високий (відмінно)</i>	Вступником продемонстровано повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання білету; показано творчі здібності у процесі викладу проблеми; проаналізовано увесь необхідний для викладу проблеми перелік категорій; засвідчено вміння користуватися методами історико-філософського дослідження; розуміння наявних у сучасному соціокультурному бутті проблем та окреслено шляхи їхнього вирішення.

Тривалість підготовки до усної відповіді на фаховому випробуванні може становити 30-40 хвилин.

Максимальна кількість набраних балів на фаховому випробуванні за умови правильних відповідей на всі запитання – 100.

В умовах аудиторного складання вступних іспитів:

Вступникам забороняється заходити до аудиторії, в якій проводиться екзамен, після 30 хвилин з початку його проведення. Вступникам не дозволяється залишати екзаменаційну аудиторію протягом перших 30 хвилин іспиту, за винятком, якщо вони завершили всі передбачені іспитом процедури і на цій підставі отримали дозвіл екзаменатора.

Вступникам забороняється брати до екзаменаційної аудиторії будь-які книги, зошити, папери, а також портфелі, сумки, інші речі, в яких ці книги або папери можуть знаходитися.

Будь-який вступник, який здійснив:

а) спробу занести ці речі до екзаменаційної кімнати або ж скористатися цими матеріалами під час іспиту;

б) спробу отримати безпосередньо чи опосередковано допомогу іншого слухача, або допомогти іншому вступникові, буде позбавлений права складати іспит. На вимогу екзаменатора такий вступник має залишити екзаменаційну аудиторію.

Під час проведення іспиту вступникам забороняється спілкуватися одним з одним. Всі питання з'ясовуються через екзаменатора.

Оцінювання рівня знань вступників проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань вступника виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей вступників. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім вступникам, хто брав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

В умовах дистанційного складання вступних іспитів (online):

Вступний іспит проводиться з використанням платформи Google-meet, посилання на зустріч надсилається всім вступникам та членам екзаменаційної комісії за 24 години до екзамену. Співбесіда з кожним вступником проводиться згідно з питаннями його білету, одночасно усіма викладачами, які задіяні у роботі приймальної комісії. Номер білету вступника визначається засобами ресурсу Randomizer.

Оцінювання рівня знань вступників проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань вступника виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей вступників. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії всім вступникам, які брали участь у випробуванні, після закінчення іспиту.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІСПИТУ

Фахова комісія аналізує результати іспиту методом експертної оцінки й колегіально приймає рішення: про «рекомендовано до зарахування» або «не рекомендовано до зарахування».

4. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (ІСПИТУ)

4.1. Філософія як форма світогляду. Історія філософії.

4.1.1. Філософія, її походження, основні проблеми та функції. Значення терміну «філософія», розширене уявлення про його зміст. Філософія як умонастрій, розумова діяльність, сукупність світоглядних знань. Світогляд, його типи і ознаки. Міф як духовна передумова філософії та світогляд первісно-родового суспільства. Головні риси і виміри міфу. Консерватизм міфологічного світогляду. Трансформація міфу під впливом суспільних змін. Соціальні, політичні і пізнавальні передумови філософського світогляду. Феномен філософування, уявлення про його витоки (подив, сумнів, страх, страждання, свобода, вина, стрес тощо). Відкриття метафізичної реальності, становлення предмету та лексики філософії. Суб'єкт філософування: інтенціональність, рефлексивність, герменевтична діяльність. Засоби та цілеспрямованість філософської діяльності. Специфіка результатів філософування – філософських знань.

Природа філософських проблем, їх зв'язок з основоположними питаннями людського буття. Узагальнене відображення ними пограничних ситуацій, значимих для індивіда та суспільства. Смыслжиттєвий сенс філософської проблематики. Головні групи смысложиттєвих питань і відповідні розділи філософії. Питання про позафізичні, незмінні, надійні підстави суцього (Метафізика і її підрозділи: онтологія, спекулятивні теологія, психологія, космологія). Про змінюваність і плинність суцього та закономірності змін (Діалектика). Про пізнаваність метафізичних і діалектичних феноменів, умови істинності знань (Гносеологія і феноменологія). Про здатність людини пізнанням і практичною діяльністю змінювати і стабілізувати суцце (Праксеологія). Природа як підстава і сфера існування людини (Натурфілософія). Про природні і метафізичні виміри людини, умови її існування, сутність і призначення (Філософська антропологія). Про підстави суспільства, його стабільності і змінюваності (Соціальна філософія). Питання про рушійні сили історії, її закономірності, спрямованість і сенс (Філософія історії). Про можливості і межі наукового і філософського пізнання природи, людини, історії, метафізичних реалій, та про ефективні методи отримання істинних знань (Філософія науки і філософська методологія). Особливості феноменології, логіки осмислення і розв'язання філософських проблем. Плюралізм і взаємосуперечливість їх розв'язків. Необхідність діахронного, історичного підходу до їх вивчення і засвоєння. Особистісна значимість знань про наявні варіанти розв'язання смысложиттєвих питань.

Соціокультурний сенс філософії, її загальні особливості у порівнянні з міфом, релігією, мистецтвом і наукою. Суспільна значущість філософії. Світоглядна, методологічна, пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна, прогностична, критична функції філософії. Умови функціонування філософії в соціокультурній системі. Акумуляція і трансляція світоглядного досвіду. Роль освіти. Місце філософії у вищій освіті, її значення для формування творчої особистості фахівця. Повнофункціональна особистість. Базові і актуалізуючі потреби. Роль фахових дисциплін у підготовці фахівця до задоволення базових потреб. Роль філософії в актуалізації його понад потреб. Риси повнофункціональної особистості, формуванню яких сприяє засвоєння філософії. Самостійність мислення і незалежність від авторитетів. Глибока самосвідомість і рефлексія. Гнучкість і здатність до самоперебудови у відповідності зі зміною обставин життя. Концептуалізована система ціннісних уявлень. Здатність до герменевтичної діяльності і розуміння. Здатність до творчості, смыслонаповнення власного життя, стійкість щодо абсурду.

4.1.2. Філософія стародавнього Сходу та антична філософія Європи. Умови формування та загальні риси філософії Стародавності. Передфілософія в Стародавній Індії. Веди, Упанішади, Араньяки. Махабхарата і Рамаяна. Особливості ведичної релігії, її трансформація під впливом суспільних змін в епоху, «бродіння умів». Ортодоксальні даршани: санкх'я, йога, ньая, вайшешика, міманса, веданта. Неортодоксальні філософсько-релігійні вчення: чарвака-локаята. джайнізм, буддизм. Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Давньокитайська міфологія та епос. Епоха «царств, що борються». Конфуцій про підстави суспільного порядку. Мудрість і суспільна гармонія. Даосизм про начала буття та ідеал мудреця. Метафізика, праксеологія і антропологія даосизму. Школа моїстів. Роль освіти в Стародавньому Китаї. Антична філософія, її витоки та особливості. Міф і логос. Соціальні передумови еволюції міфу до логосу. Досократична філософія. Мілетська школа (Фалес, Анаксимандр, Анаксімен). Піфагор та піфагорійська школа. Філософія Геракліта Ефеського. Елейська школа (Ксенофан, Парменід, Зенон, Мелісс). Філософські погляди Емпедокла і Анаксагора. Атомістична школа (Левкіпп, Демокріт та інші). Софістика. Сократ та становлення античної філософської класики. Класика як соціокультурний феномен. Сократичний переворот у філософії, його зміст. Сократичні школи. Головні проблеми і розділи філософії Платана. Принцип софійності. Діалог і діалектика. Антропологія, психологія і політичні погляди. Платонівська Академія. Філософська система Аристотеля, його метафізика, антропологія, соціологія і методологія. Епістемний принцип. Метафізика і формальна логіка. Лікей. Елліністична та римська філософія. Епоха еллінізму, її особливості. Головні школи елліністичної і римської філософії. Стоїцизм: Зенон Кітійський, Хрисіп із Сол, Патеній, Посидоній, Сенека, Епіктет, Марк Аврелій. Епікуреїзм: Епікур, Тит Лукрецій Кар. Скептицизм: Піррон, Тимон Фліунтський, Енесідем, Агіра, Секст Емпірик. Неоплатонізм: Плотин, Порфірій, Ямвліх, Саллюстій, Прокл, Дамаскій. Вплив неоплатонізму на розвиток християнської середньовічної філософії. Антична освіта і головні типи навчальних закладів.

Місце філософії в античній освіті.

4.1.3. Особливості західноєвропейської філософії Середньовіччя і Відродження.

Середньовічна культура, її релігійні і світські виміри. Релігійний ґрунт середньовічної філософії. Особливості її проблематики. Монотеїзм і креаціонізм. Тринітарна проблема. Час і вічність. Одкровення і знання. Віра і розум. Проблема теодицеї. Антропологічна проблематика. Есхатологічні питання. Особливості методологічних пошуків. Про періодизацію середньовічної філософії. Апологетика, її філософський зміст. Юстин Мученик, Татіан Сірієць, Квінт Тертуліан, Іринеї Ліонський, особливості їхнього бачення метафізичних і антропологічних проблем. Александрійська катехітична школа. Апександрійські апологети – Климент і Оріген. Доктрина трьох смислів Біблії. Боротьба апологетів проти єресей (гностицизму, маніхейства, докетизму, субординаціонізму, аріянства). Східна та західна патристика у пошуках філософських засад. Каппадокійські отці церкви: Василій Великий, Григорій Нісський, Григорій Назіанзин. Звернення до неоплатонізму як засобу розв'язання теологічних питань. Західні патристи: Амвросій, Ієронім, Аврелій Августин, їхні філософські знахідки. Псевдо-Діонісій Ареопагіт і містична теологія. Філософські орієнтації ранньої схоластики. Роль Іоанна Дамаскіна, Марціана Капелли, Северина Боеція у становленні середньовічної освіти, Каролінгське відродження. Феномен школи. Філософські питання організації освітнього процесу. Схоластика. Універсальні поняття як начала систематизації знань і їх викладання. Алкуїн Йоркський, Фредегізій Турський і загострення проблеми універсалій. Реалізм (Іоанн Скот Еріугена, Ансельм Кентерберійський). Номіналізм (Іоанн Росцелін, П'єр Абеляр). Ісламські та іудаїстські впливи на схоластичну філософію. Апь-Кінді. Аль-Фарабі, Ібн-Сіна, Аль-Газалі, Ібн-Рушд, Філон Александрійський, Саадія бен Йосиф, Ісаак Ізраелі, Соломон бен Гебіроль, Іегуда Галеві, Мойсей Маймонід. Арабський та єврейський аристотелізм. Розквіт та криза схоластичної філософії. Феномен університету, його особливості у порівнянні з Академією, Ліцеєм, Школою. Сігер Брабантський і «латинський» аверроїзм в Сорбонні. Розповсюдження аристотелізму в Оксфорді (Роберт Гроссетест, Роджер Бекон). Паризькі дискусії щодо аверроїзму і аристотелізму. Етьєн Тамп'є, Джованні Бонавентура, Альберт Великий. Фома Аквінський, його погляди на головну проблематику схоластики. Реакція на томізм. Іоанн Дунс Скот, Вільям Оккам та інші. Пізньосередньовічна містика. Спекулятивні і морально-практичні течії в релігійній містиці. Сутність містики. Західна містика пізнього середньовіччя (Іоганн (Майстер) Екхарт, Генріх Сузо, Іоганн Таулер, Ян ван Рюйсбрук). Східна пізньосередньовічна містика як наслідок розчарування схоластиком. Григорій Палама: ісихазм та синергія.

Ренесансний гуманізм та індивідуалізм. Данте, Ф. Петрарка, К. Салютатті, Л. Бруні, Л.Б. Альберті, Дж. Манетті, їх роль у популяризації античної культури. Концепції «громадянського гуманізму». Стиль мислення і життя гуманістів епохи Відродження. Спроба Л. Валли відродити епікуреїзм та гедоністичний індивідуалізм. Неоплатонізм, піфагореїзм та ареопагітика у творчості М. Кузанського. Флорентійська Академія. Гімназія. Платонізм Плітона, М. Фічіно і Дж. Піко делла Мірандоли. Аристотелізм П. Помпонаці. Реформація, її ідеї. Феномен протестантизму, його течії та зв'язок з середньовічною містикою. Соціальні теорії (Н. Макіавеллі, Т. Мор, Т. Кампанелла та ін.). Гуманістичні ідеї Еразма Роттердамського. Природознавчі досягнення М. Коперника, Й. Кеплера, Парацельса. Злам середньовічного уявлення про Землю як центр універсуму і про людину як царя природи. Пантеїзм Дж. Бруно. Скептицизм М. Монтеня. Значення національних мов і традицій у становленні нового світобачення.

4.1.4. Західноєвропейська філософія Нового часу. Особливості епохи. Новий час і Бароко. Формування нової парадигми філософування. Наукова революція XVII ст. та проблема методу пізнання. Механіцизм, раціоналізм та емпіризм. Натуралістична антропологія Ф. Бекона, розробка нової моделі науки, емпіричного методу і розкриття причин помилок у пізнанні. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса, його вчення про державу. Р. Декарт про самосвідомість як сутнісну властивість людини, про метод пізнання, Психофізична проблема. Раціоналізм Декарта, його послідовники. Б. Паскаль про можливості та межі розуму. Поняття субстанції в філософії Б. Спінози. Структура світу і структура розуму. Розум і пристрасті. Необхідність, творчість, свобода. Монадологія Г. В. Ляйбніца. Проблема несвідомого. Особистісний вимір буття. Свобода, вибір, теодицея. Дж. Локк і його критика теорії вроджених ідей Декарта. Людська душа і проблеми її виховання. Філософія Локка і освіта. Суб'єктивно-ідеалістичні теорії XVIII ст. П. Бейль, Д. Берклі, Д. Г'юм. Проблема людини у філософії

Просвітництва. Ш. Л. Монтеск'є, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо. Французькі матеріалісти XVIII ст. про людину як складну машину: Ж. Ламетрі, Д. Дідро, К.А. Гельвецій, П.А. Гольбах. Особливості механістичної методології в гуманітарних та природничих науках.

4.1.5. Філософія німецького ідеалізму. Просвітництво, романтизм, класицизм в європейській культурі. Передумови зародження класичної філософії. Німецьке просвітництво, його особливості: Г.Е. Лессінг, Ф. Шиллер, Й.В. Гете. Ляйбніцеанство і вольфганство. Роль середньовічної містики і протестантизму. Романтизм, його вплив на філософування. Специфіка і місце німецької класичної філософії в історії філософської думки. І. Кант, два періоди його творчості. Сутність «коперніканського перевороту». Головні питання, що цікавили Канта в критичний період. Метафізика і наука. Межі метафізики. Гносеологія і антропологія. Людина як громадянин світів природи, свободи і краси. Теоретичний і практичний розум, здатність судження. Агностицизм І. Канта. Суб'єктивний ідеалізм Й.Г. Фіхте, його полеміка з Кантом. Три підстави «Науковчення», діалектика Фіхте. Проблема «іншого Я». Ф.В.Й. Шеллінг, головні проблеми та періоди його творчості, Натурфілософія і об'єктивний ідеалізм Шеллінга. Система трансцендентального ідеалізму, її підрозділи і проблеми. Полеміка з Фіхте і Гегелем. Філософія Одкровення. Роль пізнього Шеллінга у загостренні кризи класичної філософії. Абсолютний ідеалізм Г.В.Ф. Гегеля, його «енциклопедія філософських наук». Гегель як освітянин. Метафізичні підстави «Енциклопедії». Діалектика і діалектична логіка. Натурфілософія і філософія духу. Антропологічні погляди Гегеля, його філософія історії. Система і метод; критичні зауваження Шеллінга щодо їх співвідношення. Л. Фюрбах як критик гегельянства. Антропологічний матеріалізм Фюрбаха, його натурфілософія і антропологія. Людина як природна, чуттєво-тілесна істота. Чуттєвість і розум. Спілкування та існування людської сутності. Любов як основа спілкування, Універсальність людини, Л. Фюрбах і криза класичної філософії.

4.1.6. Філософські вчення XIX – початку XX століття. Зміна парадигми філософського мислення у XIX – поч. XX ст. Поняття класичної та некласичної філософії. Основні відмінності класичної та некласичної філософії.

Марксистська соціоцентрична парадигма людини. Передумови становлення марксизму та його філософії. Проблема відчуження в марксизмі. Діалектичний та історичний матеріалізм. Практика як основа діалектико-матеріалістичного розуміння природи й суспільства. Матеріалістичне розуміння історії. Феномен суспільно-економічної формації. Основні етапи розвитку марксизму.

Неокантіанство. Марбурзька школа неокантіанства. Основні ідеї Г. Когена та П. Наторпа. Баденська школа неокантіанства: В. Віндельбанд, Г. Ріккерт. Формування методології гуманітарного знання.

«Філософія життя». Філософія А. Шопенгауера. «Світ як воля та уявлення». Закон достатньої підстави, метафізичний волюнтаризм А. Шопенгауера. Поняття волі до життя і види її об'єктивації. Концепція «переоцінки цінностей» Ф. Ніцше.

Зародження «філософії науки». Виникнення та особливості розвитку філософії науки в XIX ст. Позитивізм (О. Конт, Дж. С. Міл, Г. Спенсер). «Другий» позитивізм або емпіріокритицизм (Е. Мах, Р. Авенаріус): основні ідеї та причини впливу серед природознавців. Другий позитивізм на межі XIX – XX ст. Неопозитивізм. Віденський гурток (М. Шлік, О. Нейрат). Львівсько-Варшавська школа (К. Твардовський, О. Айдукевич, А. Тарський) Роль Б. Рассела і Л. Вітгенштайна у розвитку позитивізму. Постпозитивізм (М. Бунге, У. Селларс, К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Феєрабенд, С. Тулмін та ін.).

Герменевтична філософія науки. В. Дильтай про людське життя як культурно-історичний процес.

Екзистенціалізм С. К'єркегора. Людина як духовна істота, здатність до вибору і самовизначення. Екзистенціалізм М. Гайдеггера, Ж.-П. Сартра, А. Камю і К. Ясперса. Людина в загальній структурі буття. Сенс існування. Проблема свободи. Екзистенціальні інтенції представників Київської філософської школи. М. Бердяєв, С. Булгаков, Л. Шестов,

Філософія прагматизму. «Принцип Пірса». Основні ідеї філософії У. Джеймса.

Психоаналіз З. Фрейда. Структура психіки за Фрейдом. Психоаналітична антропологія людського буття. Неофрейдизм. Структура і архетипи колективного несвідомого у філософії К. Юнга. Любов як найвища цінність у філософії Е. Фромма.

4.1.7. Своєрідність та основні етапи розвитку філософської думки в Україні. Особливості світогляду давніх слов'ян. Зародження філософських учень у Київській Русі та їхні

специфічні особливості. Головні літературно-філософські пам'ятники киеворуського періоду та їхні автори. Феодосій Печерський. Митрополит Іларіон: «Слово про Закон і Благодать».

Рецепції Ренесансу в Україні. Полемічна література. Філософські погляди І. Вишенського. Громадянський гуманізм світоглядної позиції С. Оріховського-Роксолана. Павло Русин. Г. Смотрицький.

Філософія Києво-Могилянської академії. П. Могила і його роль у розвитку української філософської думки. Становлення української літературної мови. Проблеми онтології, натурфілософії та ідеї гуманізму у творах вчених КМА. І. Гізель, Г. Кониський, С. Яворський. Феофан Прокопович: теорія просвітницького абсолютизму.

Г. Сковорода та його філософське вчення. Принцип самопізнання. Учення Г. Сковороди про дві натури і три світи. Морально-етична проблематика.

Особливості розвитку ідеї Просвітництва в Україні. Філософські погляди. П. Лодія. Розумний егоїзм Я. Козельського.

Українська академічна філософія ХІХ ст. Філософські погляди І. Сковорода. Гносеологія В. Карпова. Філософія П. Юркевича, його вчення про ідею. Екзистенційні мотиви в творчості П. Юркевича.

Витоки української національної ідеї. Етнопсихологія М. Костомарова. Суспільно-політичні ідеї у творчій спадщині членів Кирило-Мефодіївського братства Філософські ідеї у творчості Тараса Шевченка. Філософія мови О. Потебні. Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова. Історіософія М. Грушевського.

Філософські та суспільно-політичні ідеї в українській літературі та публіцистиці на зламі ХІХ–ХХ ст. Вчення про ноосферу В. Вернадського. Філософські погляди І. Франка, Л. Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського. Суспільно-політичні погляди В. Липинського. Націоналізм Д. Донцова. Д. Чижевський про чинники формування української духовності.

4.1.8. Множинність сучасних філософських ідей. Характерні риси духовної культури ХХ століття. Плюралізм сучасної філософії. Феноменологічна філософія про світ людського життя. Основи феноменології Е. Гуссерля. Вплив феноменології на сучасну філософію. Особливості феноменологічної методології.

Філософська антропологія в Німеччині. М. Шелер. Г. Плеснер. А. Гелен. Культурна антропологія. Герменевтика як методологія наук про дух. В. Дільтей. Г. Гадамер.

Філософія історії. О. Шпенглер. Філософія історії О. Шпенглера як філософія культури. А. Тойнбі. К. Ясперс.

Феноменологічна філософія про світ як основу суб'єктивності. Вплив феноменології на філософську антропологію (М. Шелер, М. Бубер), неотомізм, персоналізм, екзистенціалізм, герменевтику, Філософські погляди Г. Шпета, С. Франка, Д. Чижевського, Особливості феноменологічної методології.

Ідейні витоки та своєрідність філософської позиції представників Франкфуртської школи. М. Хоркгаймер. Т. Адорно. Г. Маркузе.

Антропологічна філософія. М. Шелер про природу людини та її місце у Всесвіті, Послідовники Шелера в пошуках сутнісних рис людини (Г. Плеснер, А. Гелен). Феномен людини в християнському еволюціонізмі П. Тейяра де Шардена. Структурна антропологія К. Леві – Строса. Еволюція релігійної філософії у ХХ ст. Неотомізм, його антропоцентрична переорієнтація. (Я. Бохенський, К. Войтила, Е. Жільсон, Д. Мерсьє та ін). Проблема співвідношення віри, знань і цінностей у житті людини. Персоналізм. Особа як унікальна суб'єктивність, шляхи її самореалізації. «Діалектична теологія». Метафізика Е. Корета.

М. Фуко: від археології знання до генеалогії влади. Еволюція структуралізму. Пост-структуралізм і філософія постмодерну (Г. Блум, Ж. Делез, Р. Барт, Ж. Дерріда, Ж. Ліотар та ін.).

4.2. Проблематика основних розділів філософії.

4.2.1. Метафізика, її підрозділи. Онтологія. Метафізика і діалектика як протилежні світоглядні орієнтації, їх взаємодоповнюваність. Софійно-містична природа діалектики та епістемно-раціональні витоки метафізики. Метафізика, її головні проблеми. Поняття про суще та його метафізичну першооснову, або буття. Головні концепції буття, поділ метафізики у відповідальності з ними. Спекулятивна космологія. Космос, або буття порядку. Хаос, космос і номос. Наявні космогонічні гіпотези, Проблема першопричини. Матерія і форма. Детермінізм механістичний та ймовірний. Біфуркаційна мораль еволюції, необхідність і випадок. Час і простір. Порядок з хаосу. Проблема самоорганізації сущого. Онтологія, Матеріалізм, ідеалізм, віталізм. Абстрактність традиційних онтологічних концепцій. Онтологія людського існування. Буття як діяльність, спілкування, культура. Сущє, належне, обов'язкове, можливе. Реальне та ідеальне. Природа ідеального. Буття і ніщо. Спекулятивна психологія. Буття як дух. Дух як субстанція. Спиритуалізм. Дух як акциденція. Феноменологія духу. Свідомість і несвідоме. Дух як суб'єкт, або душа. Анімізм. Природа душі, її темпоральність. Проблеми руйнівності душі. Душа і психіка. Душа і екзистенція. Персоналізм. Буття «в собі і для себе», «тут-буття». Проблема трансценденції. Спекулятивна теологія як частина метафізики. Бог як буттєва першооснова сущого, питання про його іманентність і трансцендентальність. Пантеїзм, деїзм, теїзм. Докази буття Бога. Позитивна, негативна діалектика. Можливості та межі метафізичної методології.

4.2.2. Діалектика. Діалектика, її проблематика та версії: об'єктивна, суб'єктивна, негативна, трагічна, абсолютна. Проблема константного у плинності буття. Закон, Закон як розмірність плинності. Закон як сутність, суперечність, єдність протилежностей. Закон як циклічність у плинності змін сущого. Діалектика і сучасна синергетика. Питання про передбачуваність майбутнього. Проблема теорії діалектики та інваріантності її змісту. Принципи, категорії, закони. Закон взаємного переходу кількості та якості. Закон єдності та боротьби протилежностей. Закон заперечення заперечення. Філософські суперечки навколо законів діалектики та її принципів. Модифікації законів діалектики в сучасних філософських доктринах. Людський, або суб'єктивний компонент, та особливості, можливості і межі діалектичної методології.

4.2.3. Гносеологія і праксеологія. Гносис і праксис в історії філософії, осмислення їх суперечливої єдності, Загальна структура практичної і пізнавальної діяльності. Визначення гносеології (теорії пізнання) і праксеології (вчення про практику). Гносеологія. Еволюція її проблематики від питань про пізнаваність метафізичних реалій до проблем наукового пізнання. Гностицизм і агностицизм. Пізнання як відображення, відношення, комунікація і діяльність. Структурні складові пізнавальної діяльності (об'єкт, суб'єкт, мета, засоби, результати). Об'єкт пізнання. Особливості об'єктів природознавства, суспільствознавства та філософії. Об'єкт як дійсність, можливість, мовна реальність. Данність і заданість об'єкта, проблема його спостережуваності та визначеності. Матеріальні, духовні, діяльнісні передумови локалізації і визначення об'єкта. Об'єкт і предмет пізнання. Предмет як пізнавальна проблема. Суб'єкт пізнання: тілесність, духовність, активність. Відображення і сенсорна інформація. Духовні виміри суб'єкта. Самосвідомість і опредметнення інформації. Рефлексія як реконструкція суб'єктивних передумов перетворення предмета. Комунікація, розуміння, тлумачення. Суб'єкт як епіцентр пізнавальної активності. Проблема як активізувальний фактор. Феномен творчого натхнення. Мета пізнавальної діяльності суб'єкта, питання про її визначеність. Засоби, форми методи пізнання. Знання як результат пізнавальної діяльності. Форми знання. Знання і цінність. Знання і значимість. Проблема істини та головні версії її розв'язків. Істина як алетейя, відповідність, узгодженість, конвенція, інструментальна цінність, процес. Об'єктивність істини та її критерії. Конкретність істини. Істина і метод. Істина і буття. Праксеологія. Пізнання в контексті соціально-практичної життєдіяльності. Проблема практики в історії філософії. Структура практики, її різновиди. Труд, спілкування, практична діяльність в науці. Можливості і межі практики як критерію істини. Практика і цінності. Особливості практичної свідомості. Практика як відтворення і практика як творчість. Індивідуальні та суспільні сторони практики. Практика, суспільство, культура. Людинотворча функція практики. Пізнавальна і практична творчість як філософська проблема. Натхнення. Творча воля. Талант і хист як соціокультурний феномен. Творча Інтуїція. Інсайт. Творчість, свобода, об'єктивація і комунікація. «Трагедія» творчості, людини.

4.2.4. Філософія науки і філософська методологія. Філософія науки, її предмет. Наука як особлива форма пізнання, сфера культури та соціальна інституція. Специфічні ознаки науки як форми пізнавальної діяльності. Особливості її об'єкта, суб'єкта, цілеспрямованості, засобів і результатів. Метафізичні проблеми та онтологічні підстави науки. Діалектична проблематика наукового пізнання. «Нормальна» і «революційна» наука, моделі її еволюції. Інтерналістський та екстерналістський підходи до еволюційних процесів в науці. Гносеологічні та праксеологічні проблеми конкретних наук, їх осмислення філософією науки. Ідеали науковості та істинності. Ідеали і норми обґрунтування і побудови наукового звання. Особливості об'єктів природознавства, соціології і антропології. Риси особистості «ідеального» вченого як суб'єкта наукового пізнання. Наукова творчість. Наука і практика. Соціально-практична детермінація цілеспрямованості науки. Методологічні підстави наукової діяльності, їх структура і зміст. Науковий метод і методи науки. Класифікація методів. Логіка наукового дослідження, Наука і техніка. Нові інформаційні технології в науці і освіті. Наукове дослідження. Філософські дискусії про його засади, етапи, структуру. Об'єкт і предмет дослідження. Проблема і гіпотетика дослідження. Мета дослідницької діяльності. Підбір засобів. Виклад і обґрунтування наукових результатів. Феномен кваліфікаційної роботи (курсової, дипломної, магістерської).

Філософська методологія, її місце серед спеціальних і загальнонаукових методів. Методи, їх різновиди та класифікація. Особливості методів філософського пізнання, можливості і межі їх експансії в науку. Традиційна метафізична методологія і притаманні їй критерії науковості. Еволюція метафізичної методології. Вимоги метафізики щодо отримання, верифікації і оформлення знань. Метафізика і формальна логіка, Достойнства і межі метафізичної методології, діалектична методологія, еволюція її змісту. Діалектика як логіка пізнавальної діяльності і як логіка викладу отриманих результатів. Вимоги діалектичної логіки: взаємодоповнюваності логічного та історичного, абстрактного і конкретного, врахування взаємодоповнюваності аспектів істини тощо. Філософська компаративістика. Підстави, можливості і межі порівняльного аналізу. Герменевтична методологія. Науковий текст, передумови його розуміння. Культура як текст. Герменевтика в контексті пізнавальної і соціокультурної діяльності. Феноменологія як філософська методологія. Структуралізм як методологічна доктрина, її можливості і межі. Реконструкція, дискурс і деконструкція як прийоми роботи зі смислами. Методологія лінгвістичного аналізу. Взаємодоповнюваність філософсько-методологічних доктрин. Проблема їх синтезу.

4.2.5. Натурфілософія і філософська антропологія. Натурфілософія. Природа як всезагальний предмет практики і філософування. Проблема єдності природознавства та побудови інтегральної картини світу. Розв'язки даної проблеми у головних версіях натурфілософії. Натурфілософія і метафізична та гносеологічна проблематика природничих наук. Концепції походження Всесвіту, життя, антропосоціогенезу. Роль впливу природного середовища на історію. Екологічні проблеми. Природа в ціннісних вимірах. Натурфілософія і діалектика природи. Діалектична проблематика природознавства. Можливості і межі діалектичної натурфілософії. Природа і свобода. Філософська антропологія. Версії антропогенезу. Метафізика людини як «громадянина двох світів». Світ природи і тілесність людської істоти. Світ свободи і метафізичні виміри людини. Есенціалістський та екзистенціальний підходи до них. Метафізика людської сутності. Сутність як даність або душа. Душа і психіка. Феномен «Я», його пояснення. Душа, дух, духовний світ. Свідомість, несвідоме, совість. Почуття, розсуд, розум. Страждання, страх, воля. Віра, надія, любов. Сутність людини як заданість процесом існування в суспільстві і культурі. Душа і екзистенція. Первинність існування щодо сутності. Часовість, кінечність екзистенції. Екзистенція як існування на межі сущого і буття. Буття «в собі і для себе», «тут-буття». Трансцендування і трансценденція. Творчість і самотворення. Свобода і відповідальність. Існування і комунікація. Існування аутентичне і неаутентичне. Істина існування, Проблема «пограничних ситуацій» в есенціалізмі і екзистенціалізмі. Проблема сенсу людського буття. Смысл і абсурд. Цінності. Цінність і оцінка. Проблема онтологічного статусу цінностей та їх роль в існуванні людини. Цінності і культура.

4.2.6. Соціальна філософія і філософія історії. Предмет соціальної філософії. Головні групи проблем. Онтологія суспільного буття. Соціальний атомізм та соціальний холізм. Суспільний простір і час. Суспільні і міжособистісні відносини: родинні, економічні,

політичні, духовні. Проблема визначальних відносин. Суспільні відносини і соціальні структури. Рід, плем'я, нація. Місто і село. Політичні партії. Соціальні страти: верстви, прошарки, касти. Професійно-освітні спільноти. Суспільні відносини і суспільна діяльність. Соціальна праксеологія, Матеріальне і духовне виробництво. Технологічні, суспільні, людські виміри матеріального виробництва, його структура. Технологічний спосіб виробництва. Техніка і технологічний детермінізм. Технічні революції. Технологічні відносини та інформаційні технології. Концепції індустріального, постіндустріального, інформаційного суспільства. Межі матеріалістичної моделі суспільства. М. Вебер про єдність економічних і духовних факторів. Духовне виробництво, його зв'язок з матеріальною практикою. Чуттєво-надчуттєве буття людей, речей, відносин, діяльностей. Смысл, абсурд, цінність. Феномен ідеального. Ідеальне і ідеологія. Ідеальне і суспільна свідомість. Індивідуальна свідомість, або суб'єктивний дух. Надіндивідуальна свідомість, або об'єктивний дух. Мораль, політична свідомість, правосвідомість. Форми «абсолютного» духу: мистецтво, релігія, філософія. Соціальна гносеологія, її головні проблеми. Особливості соціального пізнання-предмету, суб'єкта, методів, ціле покладання, результатів. Ідеали науковості у галузі суспільствознавства. Соціально-гуманітарні науки як елемент вищої освіти. Методологія соціального пізнання. Номотетичний та ідеографічний методи.

Філософія історії. Історія як об'єктивний процес і наука, Метафізична проблематика історичної науки. Історичний час і простір. Проблема періодизації історії; її вирішення. Цикло-часові підходи. Теорії історичного кругообігу. Епохи цивілізації, культури. Лінійно-часові підходи до періодизації історії. Есхатологічна проблема. Натуралістичний підхід до історичного процесу. Природа, історія, космічні ритми буття. Географічна, демографічна та органічна школи. Циклічно-поступальна модель історичного часу. Формаційна періодизація історії. Економічне підґрунтя формації і матеріалістичне розуміння історії. Проблема рушійних законів історичного поступу. Закони історії і закони діалектики. Історична необхідність і свобода. Про особливості природної та історичної причинності. Причинність, доцільність, вибір. Добро і зло в історії. Проблема спрямованості, історії. Культура і духовність як протиположність абсурду. Ціннісно-смыслові субстанції культури. Проблема «кінця» історії. Концепції цивілізаційного фіналізму, циклічності, катастрофізму. Майбутнє як предмет дослідження і прогнозування.

4.2.7. Філософія культури. Цінності і культура. Визначення культури. Творення культури. Культура і практика. Культура і ритуал. Культура і гра. Гра і дозвілля. Феномен дозвілля. Культура і праця. Штучне середовище. Техносфера та екологічна проблематика. Матеріальна і духовна культура. Поняття артефакту матеріальної культури. Артефакт і його смисл. Духовні витвори, їх класифікація. Хронотоп культури. Генотип та фенотип. Синхронізм та діахронізм культурогенезу. Віртуальне буття в культурі. Дитинство, молодість, зрілість, старість як виміри еволюції культури. Революція, дивергенція, конвергенція в культуро творенні. Когнітивні, еротичні, фанатичні фактори культурогенезу. Педагогічні аспекти культури. Засвоєння, розпредметнення, розуміння культури. Загальнокультурна освіченість, майстерність, людяність. Культура як субстанція людяності.

4.2.8. Філософія освіти. Поняття філософії освіти, її предмет та функції. Філософія освіти в системі сучасного філософського знання. Філософія і педагогіка в предметному полі освіти. Освіта у філософському вимірі. Сутність освіти. Філософсько-педагогічні уявлення епохи античності. Природовідповідність як принцип античної філософії і теорії виховання. Філософія освіти в країнах Західної Європи у Середні віки та добу Відродження. Особливості розвитку філософії освіти в Новий час і добу Просвітництва. Розвиток філософії освіти у XIX – XX ст. Основні тенденції розвитку філософії освіти в культурі Постмодерну. Педагогічні проекти постмодерну. Основні напрями у філософії освіти 2-ї половини XX ст. Постмодернізм і посткласична парадигма освіти. Філософія освіти в Україні. Розвиток української освіти й педагогіки в Україні. Специфіка сучасних глобалізаційних процесів в українській освіті. Взаємозв'язок національних традицій та світових тенденцій в сучасній українській освіті. Освіта в Україні перед викликом інформаційного суспільства. Методологічні проблеми філософії освіти. Сутність філософської методології освіти. Становлення та розвиток методології філософії освіти. Інформатизація та комп'ютеризація у сфері освіти. Стандартизація освіти. Методологія синергетичних стратегій в освіті. Педагогічна футурологія. Синергетика як методологія створення простору та принципи міждисциплінарної

комунікації. Синергетична парадигма в контексті сучасної освіти. Синергетичні стратегії та транс дисциплінарна освіта в XXI ст. Управління освітніми процесами в сучасних умовах: інновації та проблеми моделювання. Онтологічні та аксіологічні проблеми освіти і виховання. Онтологічні проблеми в предметному полі філософії освіти. Феномен освіти в контексті онтології людського буття. Освітній простір як соціальне явище. Цінності освіти і виховання та їх розвиток у філософсько-педагогічній аксіології. Філософсько-педагогічна антропологія. Антропологічний вимір освіти і виховання. Основні напрями філософсько-педагогічної антропології. Формування педагогічних проблем в галузі філософської антропології. Зміна парадигми в педагогіці. Криза освіти в контексті педагогічно-антропологічних проблем. Педагогічна антропологія як методологія педагогіки. Філософсько-педагогічна епістемологія. Комунікаційні засади педагогічної епістемології. Інституційні засади педагогічної епістемології. Системний підхід до педагогічної епістемології. Відкриті проблеми філософії освіти в Україні.

4.2.9. Соціокультурні трансформації сьогодення. Глобалізація. Історична динаміка саморозвитку світової спільноти. Сучасне розуміння сутності глобалізму як головного процесу епохи. Світовий порядок на рубежі XX – XXI ст. Техногенні й інформаційні фактори радикального перетворення відносин у сучасному світі. Комп'ютеризація й інформатизація. Глобалізація і відчуження. Глобалізація і «вторинна» міфотворчість. Глобалізація і криза моральних традицій. Фундаментальні протиріччя глобалізації. Постмодерн та глобальна інформаційна цивілізація.

Соціально-економічні фактори глобалізації. Світові центри глобалізації. Трансконтинентальні компанії і банки. Трансконтинентальна інфраструктура світової економіки. Концепція пост економічного суспільства. Філософія сучасного бізнесу «зі швидкістю світла». Роль релігійного фактору в процесах глобалізації.

Демографічні особливості розвитку глобального суспільства. Глобалізація і населення. Людські якості і глобалізація. Глобалізація і міграція. Процеси глобалізації і проблема збереження національно-релігійної ідентичності. Етноси в умовах глобалізації. Глобалізація і національні культури: уніфікація чи взаємопроникнення.

Глобальна екологічна ситуація. Новий діалог людини з природою. Глобалізація і основні напрямки збереження екосистем. Екологізація природничих і гуманітарних дисциплін.

4. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М. П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.

**5. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ (ІСПИТУ)
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. Драгоманова**

**Кафедра філософії
Вступний іспит з філософії**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 15

1. Епікуреїзм, його місце в історії філософії.
2. Герменевтичний напрям у сучасній філософії.
3. Традиційне, індустріальне та інформаційне суспільство.

Затверджено на засіданні кафедри філософії протокол № від серпня 2022 р.

Голова комісії: Андрущенко В.П. – академік НАПН України, доктор філософських наук, професор

Члени комісії: Мозгова Н.Г. – доктор філософських наук, професор

Немчинов І.Г. – доктор філософських наук, професор

Матюшко Б.К. – кандидат філософських наук, доцент

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДО ВИПРОБУВАННЯ

Основні:

1. Адо П. Покривало Ізиди. Нарис історії ідеї Природи. Пер. з фр. О. Йосипенко. Київ: Новий Акрополь. 2016. 470 с.
2. Адо П. Філософія як спосіб життя. Пер. з фр. О. Йосипенко. Київ: Новий Акрополь. 2020. 312 с.
3. Аристотель Метафізика. *Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали.* Упорядники: Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Г.М. Кушнір. 2018. С. 26–30.
4. Аристотель. Категорії. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 88–98.
5. Аристотель. Політика. Пер. з давньогр. О. Кислюка. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2000. 239 с.
6. Белл Д. Настання постіндустріального суспільства. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 419–431.
7. Бубер М. Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням. Пер. з нім. Київ: Дух і літера. 2012. 272 с.
8. Вернадський В. Про науковий світогляд. *Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали.* Упорядники: Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Г.М. Кушнір. 2018. С. 279–290.
9. Вітгенштайн Л. Логіко-філософський трактат. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 403–413.
10. В'єйорка М. Віднайдення сенсу (Суб'єкт перед лицем глобалізації). Пер. з фр., передмова, примітки В. Омелянчика. Київ: Стилос. 2017. 288 с. (Серія «Сучасна французька думка». Книга 3).
11. Г'юм Д. Трактат про людську природу. Пер. з англ. Київ: Всесвіт. 2004. 550 с.
12. Габермас Ю. Структурні перетворення суспільної відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Пер. з нім. Львів: Літопис, 2000. 318 с.
13. Гайдеггер М. Що таке метафізика? *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 74–86.
14. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 432–443.
15. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 99–112.
16. Гегель. Феноменологія духу. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 480–490.
17. Гейзинга Й. Ното ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури. Пер. з англ. О. Мокровольського. Київ: Основи. 1994. 250 с.
18. Гокінг С. Коротка історія часу. Від Великого вибуху до чорних дір. Київ: КІС. 2015. 201 с.
19. Гуссерль Е. Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 280–292.
20. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі. Пер. з нім. Київ: Лібра, 2003. 216 с.

21. Декарт Р. Метафізичні розмисли. Міркування стосовно наук. Головні правила методу. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 59–73.
22. Дерида Ж. Письмо та відмінність. Пер. з фр. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2004. 602 с.
23. Дильтей В. Типи світогляду і уявлення їх у метафізичних системах. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 150–162.
24. Донцов Д. Націоналізм. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 482–487.
25. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 429–435.
26. Д'юї Дж. Демократія і освіта. Пер. з англ. Львів: Літопис. 2003. 294 с.
27. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 40–47.
28. Кайку М. Фізика майбутнього. Як наука вплине на долю людства і змінить наше повсякденне життя в ХХІ столітті. Пер. з англ. А. Кам'янець. Львів: Літопис. 2013. 433 с.
29. Камю А. Бунтівна людина. *Вибрані твори. У 3-х т. Т. 3. Ессе.* Пер. з фр. Харків: Фоліо. 1997. С. 181–438.
30. Кант І. Критика практичного розуму. Пер. з нім. І. Бурковського. Київ: Юніверс. 2004. 240 с. (Серія «Філософська думка»).
31. Кассірер Е. Дослідження людини. Вступ до філософії культури. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 174–186.
32. Козлов О. Генеза теорії простору та часу в Канта. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 369–372.
33. Козловські П. Постмодерна культура. *Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрями. Хрестоматія: Навч. посібник.* Упорядники: В.В. Лях, В.С. Пазенок. Київ: Ваклер. 1996. С. 245–294.
34. Костомаров М. Дві руські народності. Історія української філософії. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 247–252.
35. Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? *Запити філософських смислів.* Київ: ПАРАПАН. 2003. С. 8-21.
36. Левінас Е. Чи є онтологія фундаментальною? *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 141–149.
37. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Основи. 1997. 387 с.
38. Леся Українка. Утопія в белетристиці. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 444–449.
39. Ліницький П. Загальний погляд на філософію. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 372–377.
40. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну. *Філософська і соціологічна думка.* 1995. № 5-6. С. 15–38.
41. Локк Дж. Розвідка про людське розуміння: у 4-х книгах. Кн. 1. Про природженість принципів та ідей. Пер. з англ. Н. Бордукової. Харків: Акта. 2007. 152 с.
42. Макіавеллі Н. Державотворець. Пер. з іт. В. Балог. Київ: Арії. 2015. 223 с. (Серія «Антологія мудрості»).

43. Мангайм К. Идеологія та утопія. Пер. з нім. Київ: Дух і літера. 2008. 370 с.
44. Маркс К. Приватна власність і комунізм. Різні етапи розвитку комуністичних поглядів. Грубий, зрівняльний комунізм і комунізм як соціалізм, що збігається з гуманізмом. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* / За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 514–525.
45. Маркузе Г. Ерос і цивілізація. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 470–478.
46. Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого. Пер. з нім. А. Савченко. Харків: Фоліо. 2019. 256 с. (Серія «Зарубіжні авторські зібрання»).
47. Оріховський С. Твори. Упоряд., пер. з латин та старопольськ., вступ. стаття, прим., словник імен, назв, термінів В. Литвинов. Київ: Дніпро. 2004. 672 с.
48. Паскаль Б. Думки. Пер. з фр. А. Перепаді, О. Хоми. Київ: Дух і літера. 2009. 704 с.
49. Патнем Г. Розум, істина і історія. Київ: Видавничий дім «Альтернатива». 2003. 232 с.
50. Платон Платон. Держава. Пер. з давньогрецької Д. Коваль. Львів: Априорі. 2021. 464 с.
51. Пригожин І. Порядок із хаосу: новий діалог людини з природою. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 344–353.
52. Ранні Отці Церкви: Антологія. Ред. М. Горяча. Львів: Видавництво Українського католицького університету. 2015. 512 с. (Серія «Витоки християнства, 1: Джерела, 1»).
53. Рассел Б. Піднесення науки. *Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали.* Упорядники: Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Г.М. Кушнір. 2018. С. 30–39.
54. Рікер П. Сам як інший. Пер. з фр. Київ: Дух і літера. 2002. 456 с.
55. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. Пер. з фр. Київ: Port-Royal. 2001. 583 с.
56. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології. Пер. з фр. В. Лях, П. Тарашук. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2001. 835 с.
57. Сенека Л. Моральні листи до Луцілія. Пер. з латини А. Содомори. Київ: Основи. 1999. 603 с.
58. Сорокин П. Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і культурна мобільність. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 444–456.
59. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. Пер. з лат. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2005. 237 с.
60. Тойнбі А. Дослідження історії: у 2 т. Т. 1. Пер. з англ. Київ: Основи. 1995. 608 с.
61. Тома Аквінський. Коментарі до Арістотелевої «Політики». Пер. з лат. О. Кислюк. 2-е вид. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2003. 794 с.
62. Торо Г.Д. Волден, або Життя в лісах. Пер. з англ. Я. Стріха. Київ: Темпора. 2020. 432 с.
63. Тоффлер Е. Третя хвиля. Пер. з англ. Київ: Всесвіт. 2000. 480 с.
64. Фесрабенд П. Аналітичний покажчик. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 365–376.
65. Фіхте Й. Учення про науку. Друга доповідь 1804 року. *Sententiae*. 2011. № 1 (XXIV). С. 181–207.
66. Фіхте Й. Що таке народ у вищому розумінні цього слова і що таке любов до Батьківщини. *Націоналізм. Антологія*. Київ: Смолоскип. 2000. С. 46–55.

67. Фосербак Л. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 250–260.
68. Франко І. Наука і її взаємини з працюючими класами. *Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали.* Упоряд. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Г.М. Кушнір. 2018. С. 290–301.
69. Фрейд З. Я та Воно. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 293–302.
70. Фромм Е. Мати або бути? Пер. з англ. Г.В. Яновська. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2020. 304 с.
71. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Пер. з англ. Т. Сахно. Київ: Наш Формат. 2020. 192 с.
72. Фуко М. Археологія знання. Пер. з фр. В. Шовкуна. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2003. 326 с.
73. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 488–498.
74. Швейцер А. Культура і етика. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 609–621.
75. Шелер М. Місце людини в Космосі. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 261–269.
76. Шеллінг Ф. Про відношення реального та ідеального в природі. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 194–205.
77. Шинкарук В. Світогляд і філософія. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 163–173.
78. Шпенглер О. Приєднання Європи. Нариси морфології світової історії. *Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб.* За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. С. 587–596.
79. Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого. *Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник.* Київ: Україна. 2001. С. 365–369.
80. Ясперс К. Психологія світоглядів. Пер. з нім. Київ: Юніверс. 2009. 464 с. (Серія «Філософська думка»).

Додаткові:

1. Адо П. Що таке антична філософія? Пер. з фр. С.Л. Йосипенка. Київ: Новий Акрополь. 2014. 428 с.
2. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 3-є вид. Київ: Каравела. 2021. 368 с. (Серія «Українська книга»).
3. Андрущенко В.П., Волинка Г.І., Мозгова Н.Г. та ін. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Хрестоматія. Навч. посібн. За ред. Г.І. Волинки. 3-є вид. Київ: Каравела. 2021. 464 с. (Серія «Українська книга»).
4. Андрущенко В. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю. Київ: Знання України, 2004. 804 с.
5. Андрущенко В. Історія соціальної філософії: Підручник для студ. вищих навч. закладів. Київ: Тандем. 2000. 416 с.
6. Волинка Г.І., Гусєв В.І., Мозгова Н.Г. та ін. Історія філософії в її зв'язку з освітою. 3-є вид. Київ: Каравела. 2021. 480 с. (Серія «Українська книга»).
7. Булатов М. Філософський словник. Київ: Стілос, 2009. 575 с.

8. Герасимчук А., Тимошенко З. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. Київ: Вид-во Європ. ун-ту. 2002. 422 с.
9. Гусєв В. Метафізика: проблеми, принципи, поняття. Лекційний курс. Київ: Каравела. 2020. 332 с.
10. Добронравова І., Білоус Т., Комар О. Новітня філософія науки. Підручник. Київ: Логос. 2009. 243 с.
11. Добронравова І.С. Дескриптивність нелінійного теоретичного знання та самоорганізація нелінійної науки. *Філософія освіти*. 2017. № 1. С. 30–42.
12. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Т. 1. За ред. Б. Кассен. Пер. з фр. 3-є вид. Київ: Дух і літера. 2011. 567 с.
13. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Т. 2. За ред. Б. Кассен. Пер. з фр. 2-є вид. Київ: Дух і літера. 2011. 488 с.
14. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Т. 3. За ред. Б. Кассен. Пер. з фр. 2-є вид. Київ: Дух і літера. 2013. 328 с.
15. Європейський словник філософій. Лексикон неперекладностей. Т. 4. За ред. Б. Кассен. Пер. з фр. 2-є вид. Київ: Дух і літера. 2016. 440 с.
16. Єрмоленко А. Комунікативна практична філософія. Київ: Лібра. 1999. 488 с.
17. Зарудний Є. Філософія: Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2007. 200 с.
18. Ідея Університету. Антологія. Упоряд. М. Зубрицька. Львів: Літопис. 2002. 304 с.
19. Історія філософії. Словник. За заг. ред. д. ф. н., проф. В.І. Ярошовця. 2-є вид., перероб. Київ: Знання України. 2012. 1087 с.
20. Клепко С. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава: ПОШЛО. 2006. 328 с.
21. Кремень В. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія. Київ: Педагогічна думка. 2008. 472 с.
22. Кремень В. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота, 2007. 576 с.
23. Кремень В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник. Київ: Книга. 2005. 528 с.
24. Крижко В. Антологія аксіологічної парадигми освіти. Навч. посіб. Київ: Освіта України. 2005. 440 с.
25. Лютий Т.В. Пригоди філософських ідей Західного світу (від давнини до сьогодення). Київ: Темпора. 2019. 384 с.
26. Максюта М. Вступ до філософії: Навчальний посібник. Київ: Вид-во КНАУ. 2001. 673 с.
27. Огнев'юк В. Осягнення освіти: Підсумки ХХІ століття. Київ: Навчальна книга, 2003. 111 с.
28. Павловський К. Трансформації вищої освіти в ХХІ столітті: польський погляд. Київ: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджменту освіти в Україні». 2005. 230 с.
29. Пашук А. Нариси з історії філософії середніх віків: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре». 2007. 712 с.
30. Петрушенко В. Епістемологія як філософська теорія знання: Монографія. Львів: Вид-во Державного ун-ту «Львівська політехніка». 2000. 296 с.
31. Подольська Є.А. Філософія: Підручник. Київ: Фірма «Інкос»; Центр навчальної літератури. 2006. 704 с.
32. Саух П. ХХ століття: Підсумки. Київ: МП Леся. 2009. 284 с.
33. Сторожук С.В., Гоян І.М., Матвієнко І.С. Практикум з філософії. Івано-Франківськ: Кушнір Г.М. 2017. 176 с.
34. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навчальний посібник. Київ: Україна. 2001. 509 с.
35. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія. За ред. В. Кременя.

- Київ: Педагогічна думка. 2008. 472 с.
36. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. За ред. Л. Губерського. Київ: Знання. 2009. 621 с.
 37. Філософія. Підручник. За заг. ред. В. Кременя, М. Горлача. Харків: Прапор. 2004. 736 с.
 38. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. Пер. з нім. В. Кебуладзе. 2-е вид. Київ: Дух і літера. 2020. 544 с.
 39. Чекаль Л.А., Горбатюк Т.В., Сторожук С. та ін. Філософія освіти. Київ: Міленіум. 2017. 662 с.
 40. Ящук Т. Філософія історії: Курс лекцій. Навчальний посібник. Київ: Либідь. 2004. 536 с.

Наявні в електронних бібліотеках (для *online-підготовки*):

1. Арістотель. Нікомахова етика. Пер. з давньогрецької В. Ставнюк. Київ: «Аквілон-Плюс». 2002. 480 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”». https://shron1.chtyvo.org.ua/Aristotle/Nikomakhova_etyka.pdf? Назва з екрана.
2. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція. Пер. з фр. В. Ховхун. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2004. 230 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”». https://shron1.chtyvo.org.ua/Jean_Baudrillard/Symuliakry_i_symuliatsiia.pdf? Назва з екрана.
3. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. Пер. з англ. Київ: Дух і літера. 2000. 600 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”». https://shron1.chtyvo.org.ua/Thomas_Hobbes/Leviafan_abo_Sut_budova_i_povnovazhennia_derzhavy_tserkovnoi_ta_svitskoi.pdf? Назва з екрана.
4. Гордер Ю. Світ Софії. Роман про історію філософії. Пер. з норвезької Н. Іванчук. Львів: Літопис. 2007. 548 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”». https://shron1.chtyvo.org.ua/Gaarder_Jostein/Svit_Sofii.pdf? Назва з екрана.
5. Горський В.С. Філософія в українській культурі: (методологія та історія). – Філософські нариси. Київ: Центр практичної філософії. 2001. 236 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”». https://shron1.chtyvo.org.ua/Horskyu_Vilen/Filosofii_v_ukrainskii_kulturi_metodolohiia_ta_istoriia.pdf? Назва з екрана.
6. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. В 2 т. Т. 1: Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. Пер. з нім. О. Мокровольський. Київ: Юніверс. 2000. 464 с. (Серія «Філософська думка»). [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”». https://shron3.chtyvo.org.ua/Gadamer_Hans-Georg/Istyna_i_metod_t1.pdf? Назва з екрана.
7. Кант І. Критика чистого розуму. Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського. Київ: Юніверс. 2000. 504. Парад, тит. арк. нім. (Серія «Філософська думка»). [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”». https://shron1.chtyvo.org.ua/Kant_Immanuel/Krytyka_chystoho_rozumu.pdf? Назва з екрана.
8. Кун Т. Структура наукових революцій. Пер. з англ. О. Васильєв. Київ: Port-Royal. 2001. 228 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”». https://shron1.chtyvo.org.ua/Kun_Tomas/Struktura_naukovykh_revoliutsii.pdf? Назва з екрана.
9. Лао-цзи. Даодецзін. Пер. з китайської Ян Хін-шун, Ж. Линьов. *Всесвіт. Український журнал іноземної літератури*. 1998. № 10. (Сторінки не вказані в оригіналі). [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека “Чтиво”».

- <https://shron1.chtyvo.org.ua/Laozi/Daodetszin.pdf>? Назва з екрана.
10. Ніцше Ф. Шопенгауер як вихователь. Сутінки ідолів. Пер. з нім. А. Савченко; худож.-оформлювач О.А. Гугалова-Мешкова. Харків: Фоліо. 2020. 187 с. (Серія «Зарубіжні авторські зібрання»). [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»». https://shron1.chtyvo.org.ua/Nietzsche_Friedrich/Shopenhauer_iak_vykhovatel_Sutinky_idoliv.pdf? Назва з екрана.
 11. Паточка Я. Негативний платонізм; Вічність та історичність; Єретичні есе про філософію історії. Пер. з чеської. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2001. 374 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Jan_Patocka/Negatyvnyi_platonizm_Vichnist_ta_istorychnist_Yeretychni_esepro_filosotsiiu_istorii.pdf
 12. Після філософії: кінець чи трансформація? Пер. з англ.; упоряд. К. Байнес та ін. Київ: Четверта хвиля. 2000. 432 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»». https://shron1.chtyvo.org.ua/Rorty_Richard/Pislia_filosofii_Kinets_chy_transformatsii_a7.pdf? Назва з екрана.
 13. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: В 2 т. Т. 1. Пер. з англ. О. Коваленка. Київ: Основи. 1994. 444 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»». https://shron1.chtyvo.org.ua/Popper_Karl/Vidkryte_suspilstvo_ta_oiho_vorohy_Tom_1.pdf? Назва з екрана.
 14. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: В 2 т. Т. 2. Пер. з англ. О. Буценка. Київ: Основи. 1994. 494 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»». https://shron1.chtyvo.org.ua/Popper_Karl/Vidkryte_suspilstvo_ta_oiho_vorohy_Tom_2.pdf? Назва з екрана.
 15. Поппер К. Злиденність історизму. Пер. з англ. Київ: Абрис. 1994. 192 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»». https://shron1.chtyvo.org.ua/Popper_Karl/Zlydennist_istorysyzmu_vyd_1994.pdf? Назва з екрана.
 16. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів. За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. Харків-Едмонтон-Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій. 2011. 1400 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»». https://shron1.chtyvo.org.ua/Skovoroda/Povna_akademichna_zbirka_tvoriv_zbirka.pdf? Назва з екрана.
 17. Свендсен Л. Філософія свободи. Пер. з норвезької Софії Волковецької. Київ: Ніка-Центр; Львів: Видавництво Анетти Антоненко. 2016. 336 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»». https://shron1.chtyvo.org.ua/Svendsen_Lars/Filosofiiia_svobody.pdf? Назва з екрана.
 18. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія: Навч. посібник. Упорядники: В.В. Лях, В.С. Пазенок. Київ: Ваклер. 1996. 428 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»». https://shron1.chtyvo.org.ua/Liakh_Vitalii/Suchasna_zarubizhna_filosofia_Techii_i_napriamky_Khrestomatia.pdf? Назва з екрана.
 19. Філософія як історія філософії: Підручник. За заг. ред. В.І. Ярошовця. Київ: Центр учбової літератури. 2010. 648 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Vychko_Ada/Filosofiiia_iak_istoriia_filosofii.pdf? Назва з екрана.
 20. Фройд З. Вступ до психоаналізу. Лекції. Пер. з нім. П. Таращук. Київ: Основи. 1998. 709 с. [Електронний ресурс]. Сайт «Електронна бібліотека «Чтиво»».

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Світогляд, його різновиди та структура.
2. Особливості філософії у порівнянні з іншими формами свідомості.
3. Концепції походження філософії.
4. Міф як генетичний виток філософії. Особливості міфологічного світогляду.
5. Суспільне призначення та функції філософії.
6. Головні розділи філософії. Метафізика та її частини.
7. Онтологія як частина метафізики, головне питання онтології.
8. Метафізика як метод пізнання, її зв'язок з формальною логікою.
9. Діалектика та метафізика як типи мислення та світосприйняття.
10. Раціональна теологія як частина метафізики. Головне питання теології.
11. Антропологія як розділ філософії, її проблематика.
12. Раціональна психологія як розділ метафізики.
13. Гносеологія як розділ філософії. Епістемологія, її основні питання.
14. Передумови філософії у Стародавній Індії.
15. Ортодоксальні і неортодоксальні школи Давньої Індії. Філософські засади буддизму.
16. Зародження філософії у стародавньому Китаї. Філософські погляди Конфуція.
17. Даосизм про начала буття та ідеал мудреця.
18. Основні етапи розвитку давньогрецької філософської думки.
19. Філософія Мілетської, Елейської та піфагорійської шкіл. Фізики-плюралісти.
20. Атомістична школа в античній філософії.
21. Філософські погляди Сократа.
22. Філософські погляди Платона. Його вчення про суспільство та державу.
23. Античний неоплатонізм: головні представники та ідеї.
24. Аристотель як систематик знань. Його вчення про душу, пізнання та суспільство.
25. Епікуреїзм, його місце в історії філософії.
26. Стоїцизм як філософська та життєва позиція.
27. Філософія скептицизму.
28. Особливості філософії Середніх віків.
29. Апологетика, її місце в історії європейської думки.
30. Місце патристики в середньовічній філософії.
31. Схоластика, її місце у філософській культурі.
32. Особливості філософії епохи Відродження.
33. Н. Макіавеллі про природу політики, влади і моралі.
34. Філософські ідеї Реформації.
35. Емпірична лінія у філософії Нового часу: Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк та інші.
36. Р. Декарт як основоположник раціоналізму. Послідовники Декарта.
37. Проблема субстанції у філософії Нового часу.
38. Б. Паскаль про людину.
39. Філософія епохи Просвітництва.
40. «Коперніканський переворот» і гносеологія І. Канта.
41. Суб'єктивний ідеалізм Й.Г. Фіхте.
42. Об'єктивний ідеалізм Ф.В.Й. Шеллінга. Особливості його ранніх та пізніх поглядів.
43. Діалектика і система Г.В.Ф. Гегеля, їх зміст та суперечності.
44. Антропологічний матеріалізм Л. Фюрбаха.
45. Філософські погляди С. К'єркегора.
46. Ірраціоналізм А. Шопенгауера.
47. Нігілізм Ф. Ніцше.
48. Перегляд класичної моделі світорозуміння філософією XIX ст. (позитивізм, марксизм,

філософія життя).

49. Історичні форми позитивізму.
50. Неокантіанство та феноменологія як посткласичні філософські течії.
51. Сучасний неотомізм: головні ідеї та представники.
52. Основні положення та представники філософії екзистенціалізму.
53. Вихідні положення філософії марксизму.
54. Фройдистська лінія філософування.
55. Філософія прагматизму: представники та ідеї.
56. Герменевтичний напрям у сучасній філософії.
57. Аналітична філософія: визначення та проблеми.
58. Феномен постмодерну.
59. Філософські ідеї в культурі Київської Русі.
60. Філософія Відродження в Україні.
61. Філософські погляди Г. Сковороди.
62. Український романтизм ХІХ ст.: головні ідеї та представники.
63. Університетська і духовно-академічна філософія в Україні ХІХ ст.
64. Філософія в Україні в 20 – 90 рр. ХХ ст.
65. Політична свідомість і діяльність як предмет філософського осмислення.
66. Проблема суб'єкта історії.
67. Сцієнтизм і антисцієнтизм як світоглядні орієнтації ХХ ст.
68. Особливості методології пізнання суспільства.
69. Філософія і наука. Проблема науковості філософії.
70. Проблема спрямованості історії.
71. Діалектика як філософська методологія. Альтернативи діалектики.
72. Тягар свободи, феномен конформізму.
73. Традиційне, індустріальне та інформаційне суспільство.
74. Простір і час як філософські категорії. Субстанціальні та реляційні концепції простору та часу.
75. Моральна свідомість, її роль у житті суспільства.
76. Можливості та межі людського пізнання.
77. Головні концепції природи свідомості.
78. Категорія «дух», її роль в осмисленні внутрішнього світу людини.
79. Смысл історії як філософська проблема.
80. Методологія як частина філософії. Метафізика, діалектика та інші методи філософського пізнання.
81. Істина як проблема гносеології.
82. Наука як особлива форма пізнання.
83. Типології суспільства в сучасних концепціях соціальної філософії (К. Поппер, Д. Белл, О. Тоффлер).
84. Агностицизм як філософська позиція.
85. Головні концепції походження людини.
86. Суб'єкт і об'єкт пізнання, структура пізнавального процесу.
87. Індивідуальна та суспільна свідомість: риси і співвідношення.
88. Смысл людського буття як філософська проблема.
89. Чуттєвий рівень пізнання та його форми.
90. Рациональний рівень пізнання та його форми.